

บทที่ 5 ผลการวิจัย

1. การเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ ออกเดินสัมภาษณ์ไปตามชุมชนแออัดต่าง ๆ จำนวน 15 ชุมชน ที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างไว้ (วิธีดำเนินการวิจัย ในบทที่ 1) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้มีจำนวนทั้งสิ้น 360 ชุด โดยใช้แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด ต่อ 1 หลังคาเรือนในชุมชนแออัด และการเลือกกลุ่มผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้เลือกจากผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านหรือผู้ที่อาศัยในบ้าน

เนื่องจากแบบสัมภาษณ์ถูกสร้างให้มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ดังนั้นในการวิเคราะห์ผลข้อมูลจึงใช้วิธีนำคำตอบที่ซ้ำ ๆ กัน หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาจัดกลุ่มในลักษณะของฐานนิยม หลังจากนั้นจะนำข้อมูลคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมประมวลผลทางสถิติ (SPSS) แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าของร้อยละ เพื่อการเปรียบเทียบที่ชัดเจน และในส่วนที่เป็นการแสดงทัศนะของผู้ตอบก็จะนำความคิดเห็นในส่วนนี้ มาแสดงให้เห็นโดยชัดเจนเช่นกัน ข้อมูลต่างๆ ที่ได้สัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 6 ส่วนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 การย้ายถิ่นของประชากร
- ส่วนที่ 3 ลักษณะของที่อยู่อาศัย
- ส่วนที่ 4 สภาพทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยในชุมชน
- ส่วนที่ 5 สภาพทางสังคมของผู้อยู่อาศัยในชุมชน
- ส่วนที่ 6 ปัญหาและความต้องการของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด
- ส่วนที่ 7 ทัศนะต่อความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1.1 เพศของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ชาย	156	43.3
หญิง	204	56.7
รวม	360	100.0

ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ในสัดส่วนที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย คือ เป็นหญิง ร้อยละ 56.7 และเพศชาย ร้อยละ 43.3

1.2 อายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
20 - 30 ปี	42	11.7
31 - 40 ปี	83	23.1
41 - 50 ปี	124	34.4
51 - 60 ปี	78	21.7
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	33	9.2
รวม	360	100.0

ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อยู่ในช่วง 41 - 50 ปี จำนวนร้อยละ 34.4 รองลงมาคือช่วงอายุตั้งแต่ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.1 ถัดมาคือช่วงอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.7 และ ช่วงอายุ 20 - 30 ปี ร้อยละ 11.7 สำหรับในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 9.2

1.3 จำนวนสมาชิกที่อาศัยในบ้าน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
1 - 2 คน	70	19.4
3 - 4 คน	135	37.5
5 - 6 คน	116	32.2
7 - 8 คน	23	6.4
9 คนขึ้นไป	16	4.4
รวม	360	100.0

จำนวนผู้ที่อาศัยในบ้านหลังหนึ่ง พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนระหว่าง 3 - 4 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมา คือ มีจำนวนผู้อาศัยระหว่าง 5 - 6 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 ส่วนบ้านที่มีผู้อาศัยตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปมีจำนวนน้อย หรือคิดเป็นร้อยละ 12.8

1.4 จำนวนครอบครัวที่อาศัยรวมในบ้าน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
1 ครอบครัว	257	71.4
2 ครอบครัว	31	8.6
3 ครอบครัวขึ้นไป	16	4.4
ไม่ได้อยู่เป็นครอบครัว	56	15.6
รวม	360	100.0

โดยส่วนใหญ่ผู้อาศัยในชุมชนจะอยู่อาศัย บ้านละ 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมาคือ ไม่ได้อยู่รวมเป็นครอบครัว แต่จะอาศัยรวมกันในกลุ่มเพื่อน หรือคนรู้จัก ซึ่งพบมากในชุมชนที่เป็นบ้านหรือห้องเช่า คิดเป็นร้อยละ 15.6 ส่วนบ้านที่อาศัยมากกว่า 1 ครอบครัวขึ้นไปยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 13

1.5 อาชีพหลักของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม	135	37.5
รับจ้างทั่วไป	44	12.2
เก็บ / ค้าของเก่า	62	17.2
ค้าขาย (มีร้าน, หาบเร่, แผงลอย)	13	3.6
ทำงานราชการ	26	7.2
เกษตรกรรม	3	0.8
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	77	21.4
รวม	360	100.0

อาชีพหลักของผู้ที่อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ คือ

เป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ในบริเวณไม่ไกลชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 37.5 รองลงมา คือ ค้าขายของเก่า เช่น เศษเหล็ก, พลาสติก และกระดาษ คิดเป็น

ร้อยละ 17.2

อาชีพรับจ้างทั่วไป ได้แก่ ใช้แรงงานอิสระแล้วแต่ว่าใครจะจ้างให้ทำอะไร, ขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ซึ่งมีรายได้ไม่ค่อยแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 12.2

ส่วนอาชีพที่ชาวชุมชนแออัดทำกันน้อย ได้แก่ ทำงานราชการ ค้าขาย และทำเกษตรกรรม โดยอาชีพที่ทำน้อยที่สุดคือ ทำการเกษตร ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ มีอยู่ร้อยละ 0.8

ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเลย คือ กลุ่มที่เป็นแม่บ้าน หรือผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 21.4 หรือประมาณ 1 ใน 5 ส่วนของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์

1.6 ระยะทางจากบ้านถึงที่ทำงาน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 กม.	72	25.4
1 - 2 กม.	99	35.0
3 - 4 กม.	38	13.4
5 - 6 กม.	16	5.7
7 - 8 กม.	0	0
8 - 9 กม.	0	0
10 กม. ขึ้นไป	7	2.5
ไม่แน่นอน	51	18.0
รวม	283	100.0

จากการศึกษาถึงระยะทางจากบ้านถึงแหล่งงานของผู้อาศัยในชุมชนแออัด พบว่าระยะทางจากบ้านถึงแหล่งงานส่วนใหญ่ อยู่ในช่วง 1 - 2 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 35.0

รองลงมามีระยะทางไม่เกิน 1 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 25.4

ร้อยละ 18.0 มักจะมีความไม่แน่นอนในเรื่องของระยะทางจากบ้านถึงแหล่งงาน ได้แก่ผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และเก็บ/ค้าของเก่า

ระยะทางที่พบน้อยที่สุด คือระยะทางตั้งแต่ 10 กิโลเมตรขึ้นไป

1.7 อาชีพเสริมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	12	3.3
เก็บ / ค้าของเก่า	26	7.2
ค้าขาย (มีร้าน, หาบเร่, แผงลอย)	5	1.4
มีห้อง / บ้านเช่า	5	1.4
ไม่มีอาชีพเสริม	312	86.7
รวม	360	100.0

ผู้อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมอื่น นอกเหนือจากอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 86.7

ส่วนอาชีพเสริมที่ทำกันมากที่สุด คือ

เก็บหรือหาของเก่าขาย คิดเป็นร้อยละ 7.2

รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป เช่น ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รับของจากโรงงานมาทำที่บ้าน ได้แก่ ดอกไม้จัน เป็นต้น ร้อยละ 3.3

ส่วนอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ อาชีพค้าขาย โดยเปิดเป็นร้านค้าเล็กๆ บริเวณหน้าบ้าน ขายอาหาร หรือของชำ ร้อยละ 1.4 บางรายพบว่ามีห้องให้เช่า สร้างเรือนแถวและแบ่งเป็นห้องให้เช่า หรือกันห้องในบ้านให้เช่า ร้อยละ 1.4

วิเคราะห์รวมในส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีสัดส่วนการกระจายของอายุไม่สม่ำเสมอ ที่มากที่สุดอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี

ครอบครัวที่อาศัยในบ้านมักเป็นครอบครัวเดี่ยวขนาดเล็ก คือมีจำนวนผู้ที่อาศัยในบ้าน ประมาณ 3 - 4 คน

อาชีพหลักของผู้อาศัยในชุมชนแออัด ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม รองลงมาคือการรับซื้อของเก่า เช่น กระดาษ เศษเหล็ก และพลาสติก เป็นต้น ในจำนวนนี้พบว่า 1 ใน 5 ของผู้ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ไม่ได้ประกอบอาชีพ สำหรับระยะทางจากบ้านถึงแหล่งงานของผู้อาศัยในชุมชนแออัด พบว่าส่วนใหญ่จะมีบ้านอยู่ใกล้แหล่งงาน ในระยะไม่เกิน 2 กิโลเมตร

ในส่วนของอาชีพเสริมซึ่งเป็นตัวเสริมรายได้จากอาชีพหลักนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วชาวชุมชนมักจะไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมรายได้อื่นเลย ผู้ที่ประกอบอาชีพเสริม มีไม่ถึง 1 ใน 5 และอาชีพเสริมที่พบมากที่สุดคือ การรับซื้อของเก่า รองลงมาจ้างทั่วไป แล้วแต่ว่าจะมีคนมาจ้างให้ทำอะไร

ส่วนที่ 2 การย้ายถิ่นของประชากรในชุมชน

2.1 สถานที่เกิดของผู้เข้ามาอาศัยในชุมชนแออัด

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ภาคเหนือ	13	3.6
ภาคอีสาน	52	14.4
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ และ อ.คลองหลวง)	157	43.6
ภาคตะวันออก	2	0.6
ภาคใต้	10	2.8
กรุงเทพมหานคร	13	3.6
เกิดใน อ.คลองหลวง	113	31.4
รวม	360	100.0

ในการสอบถามเกี่ยวกับถิ่นที่เกิด ผู้ตอบจะตอบเป็นจังหวัดและอำเภอที่เกิด ดังนั้นจึงนำได้นำคำตอบที่ได้มาจัดกลุ่ม เป็นระดับภาคและท้องถิ่น เพื่อลดความซ้ำซ้อนของคำตอบ ซึ่งผลที่ได้มีดังนี้ดังนี้

ผู้อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ มีบ้านเกิดอยู่ในจังหวัดแถบภาคกลาง ซึ่งไม่รวมกรุงเทพฯ และผู้ที่เกิดในอำเภอคลองหลวง คิดเป็นร้อยละ 43.6

รองลงมาเป็นผู้ที่เกิดในพื้นที่อำเภอคลองหลวง คิดเป็นร้อยละ 31.4

ผู้ที่เกิดในภาคอีสาน มีร้อยละ 14.4

ผู้ที่เกิดภาคเหนือ กรุงเทพมหานคร และภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือคิดเป็นร้อยละ 3.6 , 3.6 และ 2.8 ตามลำดับ

ส่วนผู้ที่เกิดในภาคตะวันออก พบว่ามีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.6

2.2 การย้ายถิ่นของคนในชุมชนแออัด

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
เคยย้าย	276	76.7
ไม่เคยย้าย	84	23.3
รวม	360	100.0

ผู้อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากที่อื่น คิดเป็นร้อยละ 76.7 ในขณะที่ผู้ไม่เคยย้ายถิ่นเลย ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิด มีร้อยละ 23.3

2.3 ที่อยู่อาศัยครั้งสุดท้ายก่อนย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนปัจจุบัน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ภาคเหนือ	6	2.2
ภาคอีสาน	14	5.1
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพและอ.คลองหลวง)	125	45.3
ภาคใต้	5	1.8
กรุงเทพมหานคร	97	35.1
ใน อ.คลองหลวง	29	7.6
รวม	276	100.0

ในการสอบถามถึงที่อยู่อาศัย ก่อนที่จะย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยในที่อยู่ปัจจุบัน พบว่า คำตอบมีความหลากหลาย เช่นเดียวกับ ในเรื่องถิ่นที่เกิด ดังนั้นจึงได้จัดกลุ่มคำตอบ โดยจำแนกออกเป็นระดับภาคและท้องถิ่น ซึ่งผลที่ได้มีดังนี้

ผู้ที่ย้ายมาจากจังหวัดในแถบภาคกลาง ซึ่งไม่รวมกรุงเทพฯ และผู้ที่ย้ายมาจากบริเวณอื่นๆ ของอำเภอคลองหลวง มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.3

รองลงมาคือ ผู้ที่ย้ายมาจากในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าเป็นผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพฯ มาก่อน สาเหตุที่ย้ายมักจะมีมาจากถูกไล่ที่อยู่ เช่น บริเวณคลองเตย ฯลฯ และตามแหล่งงาน คิดเป็นร้อยละ 35.1

ผู้ที่ย้ายมาจากบริเวณอื่น ๆ ของอำเภอคลองหลวง มีร้อยละ 7.6 สาเหตุของการย้ายที่พบคือ ถูกไล่ที่อยู่เดิม และย้ายเนื่องจากแต่งงาน

ในส่วนของผู้ที่ย้ายมาจากภาคอื่น ๆ เช่น ภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคใต้ พบว่ามีสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย การย้ายเข้ามาของคนในกลุ่มดังกล่าวมักเป็นการย้ายถิ่นครั้งแรก คือ ย้ายมาจากบ้านเกิดและไม่เคยอยู่ที่อื่นมาก่อน

2.4 สาเหตุของการย้ายจากถิ่นเดิมเข้ามาอยู่ในอำเภอคลองหลวง

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
มาทำงาน (โดยมาเอง หรือมีผู้ชักชวน)	210	76.1
- อุตสาหกรรม	(173)	(82.4)
- เกษตรกรรม	(37)	(17.6)
ย้ายตามครอบครัว / แต่งงาน	32	11.6
ถูกไล่ที่อยู่เดิม	34	12.3
รวม	276	100.0

สาเหตุของการย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ใน อ.คลองหลวง พบว่าส่วนใหญ่เข้ามา เนื่องจากมาทำงาน คิดเป็นร้อยละ 76.1 โดยประเภทของงานสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- อุตสาหกรรม มีผู้ย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาเพื่อทำในโรงงาน

อุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 82.4 ของผู้ที่เข้ามาทำงาน

- เกษตรกรรม ผู้ย้ายถิ่นเข้ามาทำเกษตรกรรม พบว่ามีถึงร้อยละ 17.6 ของผู้เข้ามาทำงาน ซึ่งกลุ่มผู้ตอบคำถามมักเป็นผู้สูงอายุ และอาศัยในพื้นที่มานาน

รองลงมาร้อยละ 12.3 เป็นผู้ที่ย้ายเข้ามาเนื่องจากถูกไล่ที่อยู่เดิม เช่นผู้ที่เคยอาศัยอยู่ชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร และบริเวณวัดพระธรรมกาย

ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 11.6 เข้ามาเนื่องจากตามครอบครัว หรือย้ายตามคู่สมรส

2.5 สาเหตุของการเลือกเข้ามาอยู่ในชุมชนที่อาศัยในปัจจุบัน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ใกล้ที่ทำงาน	84	30.4
ค่าเช่าบ้าน/ที่ดินถูก	104	37.7
ไม่ต้องจ่ายค่าเช่าที่ดิน (บุกรุก)	61	22.1
ญาติ/เพื่อนชักชวนให้เข้ามาอยู่	25	9.1
ซื้อที่ดินไว้ปลูกบ้านเนื่องจากราคาถูก	2	0.7
รวม	276	100.0

สาเหตุของการเลือกเข้ามาอาศัยในชุมชนปัจจุบัน พบว่าส่วนใหญ่เลือกเข้ามาเพราะค่าเช่าบ้าน หรือค่าเช่าที่ดินมีราคาถูก คิดเป็นร้อยละ 37.7

รองลงมาเลือกเข้ามาอยู่เพราะใกล้ที่ทำงาน หรือแหล่งงาน คิดเป็นร้อยละ 30.4 ร้อยละ 22.1 เลือกเข้ามาเพราะไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน ซึ่งพบในบริเวณที่มีการสร้างที่อยู่อาศัยบุกรุกที่ดินราชการ

ร้อยละ 9.1 เข้ามาเพราะมีญาติ หรือเพื่อนฝูงเข้ามาอยู่ก่อนแล้ว จึงชักชวนให้มาอยู่ด้วยกัน ซึ่งการชักชวนในลักษณะนี้ส่วนใหญ่ที่พบ เป็นการชักชวนให้เข้ามาทำงาน

ที่เหลืออีกร้อยละ 0.7 เป็นการเข้ามาซื้อที่ดินไว้และปลูกบ้านอยู่ในบริเวณชุมชนแออัด

2.6 ระยะเวลาที่เข้าอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดของกลุ่มผู้ที่เคยย้ายถิ่น

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี (พ.ศ. 2540)	19	6.9
1 - 5 ปี (พ.ศ.2535 - 2539)	54	19.6
6 - 10 ปี (พ.ศ.2530 - 2534)	47	17.0
11 - 15 ปี (พ.ศ.2525 - 2539)	25	9.1
16 - 20 ปี (พ.ศ.2520 - 2524)	38	13.8
21 - 25 ปี (พ.ศ.2515 - 2519)	25	9.1
26 - 30 ปี (พ.ศ.2510 - 2514)	16	5.8
31 - 35 ปี (พ.ศ.2505 - 2509)	7	2.5
36 - 40 ปี (พ.ศ.2500 - 2504)	16	5.8
มากกว่า 40 ปี (ก่อนปีพ.ศ.2500)	29	10.5
รวม	276	100.0

ระยะเวลาที่มีผู้เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลา 1 - 5 ปี หรือ ในราวปี พ.ศ. 2535 - 2539 คิดเป็นร้อยละ 19.6

รองลงมา คือในช่วง 6 - 10 ปีที่ผ่านมา หรือในราวปี พ.ศ. 2530 - 2534 คิดเป็นร้อยละ 17.0

ระยะเวลาอีกช่วงหนึ่งที่มีผู้เข้ามาอาศัยในชุมชนมากคือ ในช่วง 16 - 20 ปีก่อนหรือในราวปี พ.ศ.2520 - 2524

วิเคราะห์รวมในส่วนที่ 2 การย้ายถิ่นของประชากรในชุมชนแออัด

ผู้อาศัยในชุมชนแออัดที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเกิดในแถบจังหวัดภาคกลาง ประมาณ 4 ใน 5 ของผู้ที่อาศัยในชุมชน เป็นผู้ที่อยู่ที่อื่นมาก่อน และย้ายถิ่นเข้ามา ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นจังหวัดในแถบภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร ในภาคอื่นยังพบว่ามิดค่อนข้างน้อย ระยะเวลาที่มีผู้เข้ามาอาศัยในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลา 1 - 5 ปี คือในราวปี พ.ศ. 2535 - 2539 สำหรับผู้ที่ย้ายมาจากภาคอื่น ๆ เช่น ภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคใต้ มีจำนวนไม่มาก การย้ายเข้ามาของคนในกลุ่มหลังนี้ มักเป็นการย้ายถิ่นครั้งแรกจากบ้านเกิดและไม่เคยอยู่ที่อื่นมาก่อน

เหตุผลของการย้ายถิ่นเข้ามาในอำเภอคลองหลวง ส่วนใหญ่เข้ามาเพื่อทำงาน ซึ่งลักษณะของงานมี 2 ประเภทคือ งานด้านอุตสาหกรรม และงานด้านเกษตรกรรม โดยผู้ตอบในประเภทหลังนี้มักเป็นผู้สูงอายุ ที่อาศัยในพื้นที่มานาน สำหรับเหตุผลของการเลือกเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนที่อยู่ปัจจุบันนั้นเนื่องจาก ค่าเช่าบ้าน หรือค่าเช่าที่ดินสำหรับปลูกสร้างที่อยู่อาศัย มีราคาเช่าถูก อีกเหตุผลหนึ่งเนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งงาน

ส่วนที่ 3 ลักษณะของที่อยู่อาศัย

3.1 รูปแบบที่อยู่อาศัย

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเอง	45	12.5
ปลูกบ้านโดยบุกรุกที่ดินผู้อื่น ไม่เสียค่าเช่า	157	43.6
ปลูกบ้านโดยเสียค่าเช่าที่ดิน	99	27.5
เช่าห้องพักอาศัย	59	16.4
รวม	360	100.0

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้อาศัยในชุมชนแออัด ส่วนใหญ่ จะปลูกสร้างบ้านโดยบุกรุกที่ดินของผู้อื่น เช่น ที่ดินราชการบริเวณริมคลอง และที่ดินที่เจ้าของปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นที่ว่างเปล่า โดยผู้อาศัยไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน คิดเป็น ร้อยละ 43.6

รองลงมา คือ ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเอง โดยเสียค่าเช่าที่ดินเป็นรายเดือน หรือรายปี ซึ่งการเก็บค่าเช่าที่ดิน จะเก็บเป็นรายเดือน, ราย 3 เดือน หรือรายปี คิดเป็นร้อยละ 27.5

ร้อยละ 16.4 เช่าห้องพักอาศัย โดยห้องเช่าที่พบจะเป็นลักษณะสร้างเป็นเรือนแถวไม้แล้วกันเป็นห้อง ๆ หรือกันห้องภายในบ้านทำเป็นห้องเช่าพักอาศัย

ผู้ที่ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเองมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.5

3.2 เจ้าของที่ดินที่ถูกบุกรุกที่ดิน (ไม่เสียค่าเช่าที่ดิน)

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ที่ดินเอกชน	18	11.4
ที่ดินของทางราชการ	126	80.3
- กรมชลประทาน	(98)	(62.4)
- แขวงการทางจังหวัด	(7)	(4.5)
- ที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	(21)	(13.4)
ไม่ทราบว่าใครเป็นเจ้าของ	13	8.3
รวม	157	100.0

ที่ดินที่ถูกบุกรุกจากการสร้างที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัด มากที่สุดคือที่ดินของทางราชการ คิดเป็นร้อยละ 80.3 ของที่ดินที่ถูกบุกรุกทั้งหมด โดยสามารถจำแนกหน่วยงานเจ้าของที่ดินตามลำดับได้ดังนี้

- ที่ดินบริเวณริมคลองชลประทาน หน่วยงานที่เป็นเจ้าของคือกรมชลประทาน ถูกบุกรุกถึง 98 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.4
- ที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ถูกบุกรุกรองลงมา เป็นจำนวน 21 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.4
- ที่ดินบริเวณริมถนนทางหลวงจังหวัด หน่วยงานที่เป็นเจ้าของคือแขวงการทางจังหวัด ถูกบุกรุก 7 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.5

ที่ดินที่ถูกบุกรุกรองลงมาคือ ที่ดินของเอกชนที่เจ้าของยังปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าจนมีผู้เข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัย คิดเป็นร้อยละ 11.4

อีกร้อยละ 8.3 ไม่ทราบว่าเจ้าของที่ดินเป็นของหน่วยงานราชการ หรือของเอกชน เนื่องจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์อ้างว่าเป็นที่ส่วนเกินจากโฉนดทั้ง 2 ผัง

3.3 เจ้าของที่ดินที่ให้เช่าที่ดินอยู่อาศัย

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
วัด	11	11.1
มูลนิธิเอกชน	16	16.2
เอกชนรายย่อย	72	72.7
รวม	99	100.0

ที่ดินที่ให้เช่าเป็นที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนแออัด พบว่าเป็นที่ดินทั้งหมดเป็นของเอกชน โดยจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่ วัด, มูลนิธิเอกชน และเป็นที่ดินของเอกชนรายย่อย ซึ่งพบว่าชาวชุมชนแออัดส่วนใหญ่ จะเช่าที่ดินของเอกชนรายย่อย ที่เป็นเจ้าของที่ดินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมาจะเช่าที่ดินของมูลนิธิ ได้แก่มูลนิธิคุณหญิงสิมเงิน คิดเป็นร้อยละ 16.2 และที่เหลืออีก ร้อยละ 11.1 เช่าที่ดินจากวัด ได้แก่ วัดบางขันธุ์

3.4 ราคาเช่าที่ดิน ต่อเดือน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 100 บาท	23	23.2
100 - 199 บาท	27	27.3
200 - 299 บาท	14	14.1
300 - 399 บาท	15	15.2
400 - 499 บาท	12	12.1
500 - 599 บาท	8	8.1
รวม	99	100.0

ราคาเช่าที่ดิน เป็นการนำราคาที่เจ้าของที่ดินจัดเก็บมาเฉลี่ยเป็นเดือน เนื่องจากระยะเวลาการเก็บค่าเช่าจะแตกต่างกัน คือ เก็บทุกเดือน , เก็บทุกๆ 3 เดือน และเก็บปีละ 1 ครั้ง

จากการสอบถามถึงราคาค่าเช่าที่ดิน และนำคำตอบที่ได้มาจัดช่วงของราคาค่าเช่าด้วยตารางแจกแจงความถี่ พบว่า ราคาค่าเช่าที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 100 - 199 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 27.3 รองลงมาคือราคาค่าเช่าต่ำกว่า 100 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 23.2

ส่วนราคาค่าเช่าที่ดิน ซึ่งอยู่ระหว่าง 200 - 499 พบว่ามีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

3.5 ราคาค่าเช่าห้องพักอาศัย ต่อเดือน (บ้านเช่า หรือห้องเช่า)

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
401 - 600 บาท	3	5.1
601 - 800 บาท	24	40.7
801 - 1,000 บาท	10	16.9
1,001 - 1,200 บาท	14	23.7
1,201 - 1,400 บาท	8	13.6
รวม	59	100.0

จากการสำรวจราคาค่าเช่าห้องพักอาศัย พบว่าราคาค่าเช่าส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 601 - 800 บาทต่อเดือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 40.7

รองลงมามีราคาค่าเช่าอยู่ในช่วง 1,001 - 1,200 บาทต่อเดือน หรือร้อยละ 23.7

อีกร้อยละ 16.9 มีราคาค่าเช่าอยู่ในช่วง 801 - 1,000 บาทต่อเดือน

และราคาค่าเช่าห้องพักอาศัยที่พบน้อยที่สุด คือในช่วง 401 - 600 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 5.1

3.6 ขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10 ตารางเมตร	8	2.2
11 - 20 ตารางเมตร	57	15.8
21 - 30 ตารางเมตร	36	10.0
31 - 40 ตารางเมตร	60	16.7
41 - 50 ตารางเมตร	81	22.5
มากกว่า 50 ตารางเมตร	118	32.8
รวม	360	100.0

พื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่อยู่ในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ มีขนาดพื้นที่ใช้สอยมากกว่า 50 ตารางเมตรขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.8

รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่อยู่ในช่วง 41 - 50 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 22.5

พื้นที่ตั้งแต่ 31 - 40 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 16.7

พื้นที่ตั้งแต่ 11 - 20 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 15.8

พื้นที่ตั้งแต่ 21 - 30 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 10.0

และพื้นที่ที่ต่ำกว่า 10 ตารางเมตร มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.2

3.7 วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน

วัสดุที่ใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัดสามารถจำแนกได้ดังนี้

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ก) หลังคา	360	100.0
- สังกะสี	(286)	(79.4)
- กระเบื้อง	(74)	(20.6)
ข) ฝาผนัง (วัสดุส่วนใหญ่)	360	100.0
- ไม้ / กระจาดขัดแข็ง	(231)	(64.2)
- สังกะสี	(100)	(27.8)
- กระเบื้องแผ่นเรียบ	(22)	(6.1)
- คอนกรีต	(2)	(0.6)
- คอนกรีต + ไม้	(5)	(1.4)
ค) เสา	360	100.0
- ไม้	(354)	(98.3)
- คอนกรีต	(6)	(1.7)

ก) หลังคา

พบว่าบ้านในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.4 มุงหลังคาด้วย สังกะสี อีกร้อยละ 20.6 มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง

ข) ฝาผนัง

ผู้ที่อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ จะใช้ไม้ไผ่ ไม้อัด หรือกระจาดขัดจากป้ายโฆษณาในการทำฝาบ้าน คิดเป็นร้อยละ 64.2

รองลงมาได้แก่ สังกะสี ร้อยละ 27.8

กระเบื้องแผ่นเรียบ ร้อยละ 6.1

ส่วนที่เหลือจะทำผนังบ้านด้วยคอนกรีต ในลักษณะครึ่งตึกครึ่งไม้ แต่ก็มีจำนวนน้อย คือเพียงร้อยละ 2.0

ค) เล้าบ้าน

โดยส่วนใหญ่บ้านในชุมชนแออัด ถึงร้อยละ 98.3 จะมีเล้าบ้านทำด้วยไม้ และยกใต้ถุนสูงเนื่องจากดินมักเป็นดินเลน หรือดินเปียกมีน้ำขังที่เหลืออีกร้อยละ 1.7 มีเล้าบ้านเป็นคอนกรีต

3.8 น้ำใช้ภายในบ้าน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
มีมิเตอร์น้ำประปาของราชการ	9	2.5
ต่อน้ำฟรีจากเพื่อนบ้าน	2	0.6
น้ำคลอง / บ่อ	31	8.6
ซื้อน้ำประปา ของเอกชน	314	87.2
ขุดเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เอง	4	1.1
รวม	360	100.0

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยในชุมชนแออัดพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.2 ต้องซื้อน้ำจากเอกชน หรือบ้านเรือนใกล้เคียง โดยการต่อสายยาง หรือเดินท่อน้ำมายังบ้านของตน และเสียค่าน้ำเป็น ยูนิต์ต่อเดือน น้ำประปาที่มีการซื้อขายกันในชุมชนแออัด จะเป็น 2 ลักษณะคือ

- 1) ซื้อโดยตรง หมายถึง ซื้อเอกชนที่ลงทุนขุดเจาะน้ำบาดาลขายให้กับผู้อาศัยในชุมชนแออัดโดยตรง
- 2) ซื้อโดยอ้อม หมายถึง ผู้อาศัยในชุมชนแออัดขอซื้อน้ำ จากเอกชนที่ใช้น้ำประปาอยู่ก่อนแล้ว ได้แก่ ผู้ที่มีมิเตอร์ประปาของทางราชการ , ผู้ที่ซื้อน้ำจากเอกชนที่ขุดน้ำบาดาลขึ้นมาขาย แล้วขายให้แก่ผู้อาศัยในชุมชนแออัดอีกทอดหนึ่ง หรือเจ้าของห้องเช่าที่เก็บค่าน้ำจากผู้เช่าทุกเดือน

รองลงมาคือใช้น้ำจากคลอง หรือน้ำจากบ่อน้ำ คิดเป็นร้อยละ 8.6

ผู้ที่มีมิเตอร์วัดน้ำของการประปาสวนภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ 2.5

ส่วนที่เหลือได้แก่ ขุดเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เอง โดยชาวบ้านช่วยกันลงทุนและลงแรงขุดน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 1.1 และอีกร้อยละ 0.6 ขอใช้น้ำฟรีจากเพื่อนบ้าน

3.9 ราคาค่าน้ำประปาที่มีการซื้อขายกันระหว่างเอกชน และผู้อาศัยในชุมชนแออัด
(ราคาต่อ 1 ยูนิต / เดือน)

ยูนิตละ / เดือน	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
4 - 5 บาท	44	12.2
6 - 7 บาท	91	25.3
8 - 9 บาท	97	26.9
10 - 11 บาท	82	22.8
12 - 13 บาท	39	10.8
14 บาทขึ้นไป	7	1.9
รวม	314	100.0

ราคาค่าน้ำประปาที่มีการซื้อขายกันระหว่างเอกชนและผู้อาศัยในชุมชนแออัด พบว่ามีราคาตั้งแต่ ยูนิตละ 4 บาทต่อเดือน ไปจนถึงราคา 14 บาทต่อเดือน ซึ่งเมื่อนำมาแจกแจงความถี่ โดยแบ่งช่วงราคาประปาแล้ว พบว่า ราคาประปาที่ซื้อขายกันส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงยูนิตละ 8 - 9 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 26.9 ซึ่งใกล้เคียงกับ ลำดับรองลงมา คือในช่วงยูนิตละ 6 - 7 บาท และ 10 - 11 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 25.3 และ 22.8 ตามลำดับ

3.10 การไฟฟ้าภายในบ้าน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
มีมิเตอร์ไฟฟ้าของราชการ	147	40.8
ตะเกียง / เทียนไข	2	0.6
ซื้อไฟฟ้าจากเอกชน	241	58.6
รวม	360	100.0

บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนแออัดยังต้องซื้อไฟฟ้าจากเอกชน คิดเป็นร้อยละ 58.6 โดยการต่อสายไฟจากบ้านที่อยู่ไม่ไกลจากชุมชน ซึ่งการคิดอัตราค่ากระแสไฟฟ้ามามี 2 วิธีคือ

- 1) จ่ายตามจำนวนยูนิตที่ใช้ โดยผู้ขายกระแสไฟฟ้าส่วนใหญ่จะมีมิเตอร์วัดจำนวนยูนิตไฟฟ้าแยกสำหรับผู้ซื้อต่างหาก
- 2) โดยวิธีการเหมาจ่ายเป็นรายเดือน

รองลงมาใช้ไฟฟ้าจากราชการ โดยมีมิเตอร์ไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ 40.8

ที่เหลืออีกร้อยละ 0.6 ไม่มีไฟฟ้าใช้ จะใช้แสงสว่างจากเทียน หรือตะเกียงในเวลากลางคืน

3.11 การเก็บค่ากระแสไฟฟ้าของเอกชน และราคาค่ากระแสไฟฟ้า ต่อเดือน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
1) จ่ายเป็นยูนิต ต่อเดือน	197	81.7
4 บาท	(3)	(1.5)
5 บาท	(21)	(10.6)
6 บาท	(66)	(33.5)
7 บาท	(74)	(37.6)
8 บาท	(33)	(16.8)
2) เหมาจ่าย	44	18.3
270 บาท	(8)	(18.1)
350 บาท	(20)	(45.5)
380 บาท	(16)	(36.4)
รวม	241	100

การเก็บค่ากระแสไฟฟ้าของเอกชนมี 2 ประเภท ได้แก่

1) จ่ายค่าไฟฟ้าตามจำนวนยูนิต พบว่าการเก็บค่าไฟฟ้าตามจำนวนยูนิตที่ใช้มีจำนวนมากที่สุด ถึง 197 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.7

ราคาค่าไฟฟ้าที่จ่ายตามจำนวนยูนิต พบว่ามีราคาตั้งแต่ยูนิตละ 4 - 8 บาท ต่อเดือน ซึ่งราคาที่พบมากที่สุด คือราคา ยูนิตละ 7 บาทต่อ เดือนคิดเป็นร้อยละ 37.6 ใกล้เคียงกับลำดับรองลงมา คือยูนิตละ 6 บาทต่อเดือนหรือร้อยละ 33.5

2) เหมากจ่ายค่าไฟฟ้าเป็นรายเดือน มีสัดส่วนของผู้ตอบรองลงมาจากกรเก็บตามจำนวนยูนิตที่ใช้ คิดเป็นร้อยละ 18.3

ราคาเหมากจ่ายค่าไฟฟ้าเป็นรายเดือนที่พบ มีอยู่ 3 ราคา ซึ่งราคาที่พบมากที่สุด คือ 350 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาก็คือราคา 380 บาทต่อเดือน

3.12 วิธีกำจัดขยะ

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
เผา	125	34.7
ทิ้งรอบ ๆ บ้าน / ทิ้งลงคลอง	32	8.9
ทิ้งลงถังขยะรวม / กองขยะ	78	21.7
มีรถขยะมาเก็บ	125	34.7
รวม	360	100.0

วิธีกำจัดขยะที่พบมากที่สุด คือการเผาขยะ และการนำขยะภาชนะรอให้รถขยะมาเก็บ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 34.7

รองลงมาจะทิ้งตามกองขยะ หรือถังขยะรวมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 21.7 ที่เหลืออีกร้อยละ 8.9 ทิ้งขยะลงคลอง หรือทิ้งบริเวณรอบ ๆ บ้าน

3.13 การถ่ายอุจจาระ บั๊สสาวะ

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
มีส้วมบ่อเกรอะ	284	78.9
เจาะพื้นบ้านเป็นร่องปล่อยลงคลอง	32	8.9
ใช้สุขารวม	44	12.2
รวม	360	100.0

การถ่ายอุจจาระ บั๊สสาวะของผู้อาศัยในชุมชนแออัด พบว่าส่วนใหญ่มีส้วมบ่อเกรอะในบริเวณบ้าน คิดเป็นร้อยละ 78.9

รองลงมา จะใช้สุขาารวม พบในชุมชนที่เป็นห้องเช่า คิดเป็นร้อยละ 12.2
 ที่เหลืออีกร้อยละ 8.9 จะเจาะพื้นบ้านเป็นร่อง แล้วถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะลง
 คลองโดยตรง พบในชุมชนที่มีบ้านอยู่ริมคลอง

วิเคราะห์รวมในส่วนที่ 3

ในเรื่องของรูปแบบที่อยู่อาศัยพบว่า ผู้อาศัยในชุมชนแออัด มีรูปแบบการปลูกสร้างที่อยู่
 อาศัย 4 แบบ โดยเรียงลำดับปริมาณจากมากไปน้อยดังนี้

1. ปลูกสร้างบ้านโดยบุกรุกที่ดินของผู้อื่น โดยผู้อาศัยไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน พบว่าเป็นรูป
 แบบที่มีจำนวนมากที่สุด เจ้าของที่ดินที่ถูกบุกรุกที่ดินสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1.1 ที่ดินของทางราชการ ได้แก่

- ที่ดินบริเวณริมคลองชลประทาน
- ที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- ที่ดินบริเวณริมถนนทางหลวงจังหวัด

1.2 ที่ดินของเอกชน ที่เจ้าของยังปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า

1.3 ไม่ทราบว่าเป็นเจ้าของที่ดิน

รองลงมา คือ ปลูกบ้านบนที่ดินของเอกชน โดยเสียค่าเช่าที่ดินเป็นรายเดือน หรือรายปี

2. เจ้าของที่ดินที่ให้เช่าที่ดินในการสร้างที่อยู่อาศัย ที่ดินที่ให้เช่าเป็นที่อยู่อาศัยของชาว
 ชุมชนแออัด พบว่าเป็นที่ดินของเอกชนทั้งหมด โดยจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่

2.1 ที่ดินของเอกชนรายย่อย ชาวชุมชนแออัดจะเช่าที่ดินของเอกชนรายย่อย
 เป็นส่วนใหญ่

2.2 มูลนิธิเอกชน เช่น มูลนิธิคุณหญิงสิมเงิน

2.3 วัด ได้แก่ วัดบางขันธุ์

สำหรับราคาค่าเช่าที่ดิน ต่อเดือนนั้น พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วงไม่เกิน 200
 บาทต่อเดือน

3. เซาห้องพักอาศัย จะพบเป็นลักษณะห้องเซา ไม่พบกรณีที่เป็นบ้านเซาทั้งหลัง แต่จะเป็นเรือนแถวไม้ กันเป็นห้อง ๆ หรือกันห้องภายในบ้านทำเป็นห้องเซาพักอาศัย ราคาเซาห้องพักอาศัย ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 601 - 800 บาทต่อเดือน และ 1,001 - 1,200 บาทต่อเดือน

4. ปลุกสร้างที่อยู่อาศัยบนที่ดินของตนเอง ในกลุ่มนี้พบว่ามีจำนวนน้อยที่สุด

ขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่อยู่ในชุมชนแออัด ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ใช้สอยมากกว่า 50 ตารางเมตรขึ้นไป รองลงมามีขนาด 41 - 50 ตารางเมตร วัสดุที่ใช้สร้างบ้านจำแนกได้ดังนี้

1. หลังคา มุงหลังคาด้วย สังกะสี
2. ฝาผนัง จะใช้ไม้ไผ่ ไม้อัด หรือกระดาดขัดแข็ง และสังกะสี
3. เสาบ้าน ไม้ และยกได้สูง

น้ำใช้ภายในบ้าน ส่วนใหญ่ ต้องซื้อน้ำจากเอกชน หรือบ้านเรือนใกล้เคียง โดยการต่อสายยาง หรือเดินท่อน้ำมายังบ้านของตน และเสียค่าน้ำเป็น ยูนิตต่อเดือน น้ำประปาที่มีการซื้อขายกันในชุมชนแออัด จะเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ซื้อโดยตรง หมายถึง ซื้อเอกชนที่ลงทุนขุดเจาะน้ำบาดาลขายให้กับผู้อาศัยในชุมชนแออัดโดยตรง
2. ซื้อโดยอ้อม หมายถึง ผู้อาศัยในชุมชนแออัดซื้อน้ำ จากเอกชนที่ใช้น้ำประปาอยู่ก่อนแล้ว ได้แก่ ผู้ที่มีมิเตอร์ประปาของทางราชการ , ผู้ที่ซื้อน้ำจากเอกชนที่ขุดน้ำบาดาลขึ้นมาขาย แล้วขายให้แก่ผู้อาศัยในชุมชนแออัดอีกทอดหนึ่ง หรือเจ้าของห้องเซาที่เก็บค่าน้ำจากผู้เช่าทุกเดือน ราคาค่าน้ำประปาที่มีการซื้อขายกันระหว่างเอกชน และผู้อาศัยในชุมชนแออัด พบว่ามีราคาตั้งแต่ ยูนิตละ 4 บาทต่อเดือน ไปจนถึงราคา 14 บาทต่อเดือน แต่ราคาที่ซื้อขายกันส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงยูนิตละ 8 - 9 บาทต่อเดือน

การไฟฟ้าภายในบ้านส่วนใหญ่ ยังต้องซื้อไฟฟ้าจากเอกชนในลักษณะต่อไฟฟ้าจากผู้ขายมายังบ้านของตน การคิดอัตราค่ากระแสไฟฟ้าจะมี 2 วิธีคือ

1. จ่ายตามจำนวนยูนิตที่ใช้ โดยผู้ขายกระแสไฟฟ้าส่วนใหญ่จะมีมิเตอร์วัดจำนวนยูนิตไฟฟ้าแยกสำหรับผู้ซื้อต่างหาก ราคาค่าไฟฟ้าจะคิดตามจำนวนยูนิต โดยจะมีราคาตั้งแต่ยูนิตละ 4 - 8 บาท ต่อเดือน ซึ่งราคาที่พบมากที่สุด คือราคา ยูนิตละ 7 บาท ต่อเดือน
2. โดยวิธีการเหมาจ่ายเป็นรายเดือน โดยมี 3 ราคา คือ 270 350 และ 380 บาทต่อเดือน ราคาที่พบมากที่สุดคือราคา 380 บาทต่อเดือน

วิธีการจัดขยะที่พบมี 2 วิธีที่ใช้กันมาก คือ การเผาขยะ และการนำขยะภาชนะรอให้รถขยะมาเก็บ ส่วนการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ส่วนใหญ่ค่อนข้างถูกสุขลักษณะคือ มีส้วมบ่อเกรอะในบริเวณบ้าน หรือในชุมชนที่เป็นห้องเช่า ก็จะมีเป็นสุขาารวม มีบางส่วนเท่านั้นที่ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะลงคลองโดยตรง โดยจะเจาะพื้นบ้านเป็นร่อง แล้วถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะลงคลองโดยตรง

ส่วนที่ 4 สภาพทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด

4.1 รายได้ของหลังคาเรือน ต่อเดือน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 2,000	55	15.3
2,001 - 3,000	37	10.3
3,001 - 4,000	82	22.8
4,001 - 5,000	84	23.3
5,001 - 6,000	31	8.6
6,001 - 7,000	6	1.7
7,001 - 8,000	21	5.8
8,001 - 9,000	0	0.0
9,000 - 10,000	9	2.5
10,001 ขึ้นไป	35	9.7
รวม	360	100.0

ในการสัมภาษณ์ถึงรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของบ้านหลังหนึ่ง ๆ พบว่า รายได้มัก เกาะกลุ่มอยู่ในช่วงไม่เกิน 5,000 บาท โดยรายได้ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.3

รองลงมามีรายได้อยู่ระหว่าง 3,001 - 4,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 22.8
รายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 15.3

ส่วนรายได้ต่อหลังคาเรือนที่มากกว่า 5,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป มีค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับในช่วงไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน

4.2 รายจ่ายของหลังคาเรือน ต่อเดือน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 2,000	44	12.2
2,001 - 3,000	53	14.7
3,001 - 4,000	81	22.5
4,001 - 5,000	94	26.1
5,001 - 6,000	10	2.8
6,001 - 7,000	8	2.2
7,001 - 8,000	27	7.5
8,001 - 9,000	5	1.4
9,000 - 10,000	16	4.4
10,001 ขึ้นไป	22	6.1
รวม	360	100.0

รายจ่ายของหลังคาเรือนต่อเดือน ในบ้านหนึ่ง ๆ พบว่า มีลักษณะคล้ายกับราย รายได้ คือจะมีน้ำหนักของสัดส่วนมากในช่วงรายจ่ายไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีรายจ่ายอยู่ ในช่วง 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.1

รองลงมามีรายจ่ายระหว่าง 3,001 - 4,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 22.5
รายจ่ายระหว่าง 2,001 - 3,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 14.7

ส่วนรายจ่ายต่อหลังคาเรือนที่มากกว่า 5,001 บาทต่อเดือน พบว่ามีค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับในช่วงไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน มีลักษณะเช่นเดียวกับรายได้

ส่วนรายจ่ายต่อหลังคาเรือนที่พบน้อยที่สุด มีรายจ่ายต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 12.2

4.3 ความดุลย์ของรายได้ และรายจ่าย

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
รายได้มากกว่ารายจ่าย	42	11.7
รายได้สมดุลกับรายจ่าย	136	37.8
รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	156	43.3
ไม่แน่นอน	26	7.2
รวม	360	100.0

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีรายได้ และรายจ่ายต่อเดือนไม่สมดุลกัน โดยมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ คิดเป็นร้อยละ 43.3

รองลงมา มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 37.8

มีเพียงร้อยละ 11.7 เท่านั้นที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย

และอีกร้อยละ 7.2 มีรายได้ไม่แน่นอนจากอาชีพที่ทำ บางเดือนอาจมีรายได้มากกว่า หรือสมดุล หรือน้อยกว่ารายจ่าย

4.4 การออมทรัพย์

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ฝากธนาคาร	76	21.1
เล่นแชร์	23	6.4
เก็บไว้เอง	12	3.3
ฝากญาติ / คนสนิท	2	0.6
ไม่มี	247	68.6
รวม	360	100.0

ผู้อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 68.6 ไม่มีเงินเก็บออม จะใช้จ่ายในลักษณะเดือนชนเดือน

ในส่วนของผู้มีเงินออม พบว่าผู้อาศัยในชุมชนแออัด มีวิธีการออมทรัพย์ดังนี้

- นำเงินไปฝากธนาคาร พบว่ามีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.1
- รองลงมาโดยการเล่นแชร์ คิดเป็นร้อยละ 6.4
- เก็บไว้กับตนเอง อีกร้อยละ 3.3
- ฝากเงินไว้กับญาติ หรือคนสนิท คิดเป็นร้อยละ 0.6

4.5 การรับรายได้จากอาชีพปัจจุบัน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
เป็นวัน	20	5.6
เป็นสัปดาห์	32	8.9
ครึ่งเดือน	37	10.3
เป็นเดือน	101	28.1
เป็นชิ้นงาน	8	2.2
ไม่แน่นอน	84	23.3
ไม่มีรายได้	78	21.7
รวม	360	100.0

การรับรายได้ส่วนใหญ่ จะรับเป็นรายเดือนทุก ๆ สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 28.1 รองลงมา มีรายได้ไม่แน่นอนในแต่ละเดือน เนื่องจากความไม่แน่นอนของอาชีพที่ทำ เช่นอาชีพรับจ้างทั่วไป เก็บของเก่า ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.7 ร้อยละ 21.7 ไม่มีรายได้ เนื่องจากไม่ได้ประกอบอาชีพ ส่วนที่เหลือรับรายได้ทุกครึ่งเดือน, รับเป็นสัปดาห์ หรือเป็นรายวัน แล้วแต่เงื่อนไขที่แต่ละบริษัทจะกำหนด คิดเป็นร้อยละ 10.3, 8.9 และ 5.6 ตามลำดับ และสุดท้ายรับรายได้เป็นชิ้นงาน ได้แก่ผู้ที่รับงานมาทำที่บ้าน ร้อยละ 2.2

4.6 จำนวนสมาชิกในบ้านที่ยังเรียนหนังสือ

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
1 คน	102	28.3
2 คน	80	22.2
3 คน	13	3.6
4 คน	6	1.7
5 คน	1	0.3
ไม่มีสมาชิกที่เรียนหนังสือ	158	43.9
รวม	360	100.0

จากการสัมภาษณ์พบว่า บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนแออัดจะไม่มีสมาชิกในบ้านที่เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 43.9

สำหรับบ้านที่มีสมาชิกที่ยังเรียนหนังสืออยู่ พบว่าส่วนใหญ่จะมีจำนวน 1 - 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 และ 22.2 ตามลำดับ

ส่วนที่เหลือ มีสมาชิกในบ้านที่ยังเรียนหนังสือ ตั้งแต่ 3 - 5 คน พบว่ามีจำนวนค่อนข้างน้อย ซึ่งเมื่อรวมกันจะเป็นร้อยละ 5.6

วิเคราะห์รวมในส่วนที่ 4

รายได้เฉลี่ยของหลังคาเรือน ใน 1 เดือน พบว่า รายได้มักเกาะกลุ่ม หรือมีน้ำหนักของสัดส่วนมากในช่วงไม่เกิน 5,000 บาท รายได้ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน รายได้ต่อหลังคาเรือนที่มากกว่า 5,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป มีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับในช่วงไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายของหลังคาเรือนจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับรายได้ คือจะมีน้ำหนักของสัดส่วนมากในช่วงรายจ่ายไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน รายจ่ายต่อหลังคาเรือนที่พบน้อยที่สุด มีรายจ่ายต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน

ความดุจของรายได้ และรายจ่ายได้ และรายจ่ายต่อเดือนมักจะไม่มีความสมดุจกัน โดยส่วนใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ลงมา มีรายได้สมดุจกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 37.8

ในเรื่องของการออมทรัพย์นั้น ผู้อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีเงินเก็บออม จะใช้จ่ายในลักษณะเดือนชนเดือน แต่ในส่วนของผู้มีเงินออมจากที่สำรวจ พบว่ามีวิธีการออมทรัพย์หลายวิธีดังนี้

- นำเงินไปฝากธนาคาร
- โดยการเล่นแชร์
- เก็บไว้กับตนเอง
- ฝากเงินไว้กับญาติ หรือคนสนิท

ในส่วนของ การรับรายได้จากอาชีพปัจจุบันพบว่ามีความหลากหลายในการรับรายได้ ตั้งแต่รับรายได้เป็นรายเดือน ทุกครั้งเดือน รับเป็นสัปดาห์ เป็นรายวัน และรับเป็นชิ้นงาน แต่ส่วนใหญ่จะรับเป็นรายเดือน

และในเรื่องของจำนวนสมาชิกในบ้านที่ยังเรียนหนังสือ ซึ่งมีผลต่อค่าใช้จ่ายภายในบ้าน พบว่าส่วนใหญ่บ้านในชุมชนแออัดจะมีสมาชิกในบ้านที่เรียนหนังสือ ที่พบมากที่สุดจะมีจำนวน 1 - 2 คน ต่อบ้าน 1 หลัง

ส่วนที่ 5 สภาพทางสังคมของผู้อาศัยในชุมชนแออัด

5.1 การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมของคนในชุมชนแออัด

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
พิธีทางศาสนา	73	20.3
งานประเพณี	38	10.6
การพัฒนาชุมชน	6	1.7
ไม่เคยร่วม	243	67.5
รวม	360	100.0

จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ ไม่ค่อยทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 67.5

ในส่วนของผู้ที่เคยทำกิจกรรมร่วมกัน พบว่ากิจกรรมที่ทำร่วมกันมากที่สุดคือ การทำพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า รวมถึง พิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 20.3

รองลงมาเป็นงานประเพณี เช่น วันสงกรานต์ , ลอยกระทง คิดเป็นร้อยละ 10.6

และกิจกรรมที่ทำร่วมกันน้อยที่สุด คือ การพัฒนาชุมชน เช่น การทำความสะอาดกำจัดขยะในชุมชน การช่วยกันขุดเจาะน้ำบาดาล เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 1.7

5.2 ใครในชุมชนแออัดที่มักจะให้ความช่วยเหลือเมื่อเดือดร้อน

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
เพื่อนบ้าน	46	12.8
ผู้นำชุมชน	63	17.5
คนในครอบครัว	34	9.4
ไม่มี	217	60.3
รวม	360	100.0

จากการสัมภาษณ์ผู้อาศัยในชุมชนแออัด เมื่อเดือดร้อน หรือมีปัญหา เช่น ต้องการคำปรึกษาหารือ หรือมีปัญหาเรื่องเงิน ฯลฯ ใครในชุมชนที่มักจะให้ช่วยเหลือ ซึ่งผู้ตอบส่วนใหญ่ บอกว่าไม่เคยได้รับความช่วยเหลือใครในชุมชนเลย คิดเป็นร้อยละ 60.3

ร้อยละ 17.5 มักจะขอรับความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชน ซึ่งรวมถึงผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน

ในขณะที่ความช่วยเหลือระหว่างเพื่อนบ้าน มีอยู่เพียงร้อยละ 12.8

และที่เหลืออีก 9.4 จะช่วยเหลือกันในครอบครัว

5.3 ปัญหาทางสังคมของชุมชนแออัด

ปริมาณปัญหา	ลักษณะ		ล่องเกินทางเพศ		ยาเสพติด		ทะเลาะวิวาท		การพนัน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	21	5.8	0	0.0	93	25.8	3	0.8	12	3.3
มาก	55	15.3	0	0.0	60	16.6	24	6.7	31	8.6
ปานกลาง	57	15.8	0	0.0	60	16.6	31	8.6	44	12.2
น้อย	118	32.8	0	0.0	63	17.5	158	43.9	93	25.8
ไม่มีเลย	109	30.3	360	100.0	84	23.3	144	40.0	180	50.0
รวม	360	100.0	360	100.0	360	100.0	360	100.0	360	100.0

ในการสัมภาษณ์ปริมาณปัญหาทางสังคมของชุมชนแออัดนั้น ได้ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยให้เป็นปริมาณของปัญหา 5 ระดับ คือ มากที่สุด , มาก , ปานกลาง , น้อย และไม่มีปัญหาเลย ซึ่งผลที่ได้มีดังนี้

1) ปัญหาการลักขโมย

พบว่าโดยส่วนใหญ่ ปัญหาการลักขโมยในชุมชนแออัดยังมีค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 32.8 การลักขโมยที่เกิดขึ้น มักเป็นการขโมยสิ่งของเล็ก ๆ มูลค่าไม่มาก และมักเกิดกับร้านค้าในชุมชน

2) การล่องเกินทางเพศ

พบว่าในบริเวณชุมชนแออัด และบริเวณใกล้เคียง ไม่เคยเกิดปัญหาเกี่ยวกับการข่มขืน หรือการล่องเกินทางเพศเลย

3) ปัญหายาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่พบว่ามีปริมาณมากที่สุดในทุกชุมชนแออัด โดยเฉพาะยาบ้า ซึ่งมีแพร่หลายในหมู่วัยรุ่นในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 25.8 ของผู้ตอบ มีข้อนำสังเกตประการหนึ่งในการสัมภาษณ์คือ ผู้ตอบจำนวนหนึ่งตอบว่า ชุมชนของตนไม่เคยมีปัญหาเรื่องยาเสพติดเลย ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งกล่าวว่าเป็นปัญหาที่มีมากที่สุด

4) การทะเลาะวิวาท

พบว่าปัญหาการทะเลาะวิวาทในชุมชนแออัด มีเกิดขึ้นบ้างเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 43.9 ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเป็นปัญหาระดับครอบครัว ไม่รุนแรงมาก

5) ปัญหาการพนัน

พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 50 ตอบว่า ไม่เคยมีการเล่นการพนันในชุมชนเลย อีกร้อยละ 25.8 ตอบว่ามีการเล่นการพนันในชุมชนบ้าง แต่มีไม่มาก

วิเคราะห์รวมในส่วนที่ 5

ผู้อาศัยในชุมชนแออัด ในอำเภอคลองหลวงมักมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ และไม่ค่อยทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน มีบางส่วนที่ทำกิจกรรมร่วมกันบ้าง เช่น พิธีกรรมทางศาสนา งานประเพณี และการพัฒนาชุมชน

ในด้านการให้ความช่วยเหลือ กันในชุมชนเมื่อเดือดร้อน หรือมีปัญหา ก็มักจะต้องพึ่งตนเองเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้อาศัยในชุมชนมีสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ไม่ค่อยแตกต่างกัน คือมีฐานะที่ค่อนข้างขัดสน และต้องประคองตนเองให้อยู่รอด ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้มากนัก ผู้ที่พอจะให้การช่วยเหลือได้จึงมักเป็นผู้ที่มีฐานะและเป็นที่ยอมรับในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน

ในด้านปัญหาทางสังคมของชุมชนแออัดนั้น พบว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่สุดของชุมชนแออัดในคลองหลวงทุกชุมชน และมีความรุนแรงของปัญหาค่อนข้างมาก สำหรับปัญหาอื่นๆ เช่น การลักขโมย การทะเลาะวิวาท และการพนัน มีปริมาณปัญหาน้อยไม่รุนแรง

ส่วนที่ 6 ความต้องการแก้ไขปัญหา และหน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามาช่วยเหลือ

6.1 ปัญหาทางกายภาพที่ต้องการการแก้ไข (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
น้ำอุปโภค-บริโภค	256	61.1
ไฟฟ้า	61	14.6
ทางเข้าชุมชน	50	11.9
น้ำในลำคลองสกปรก	28	6.7
ขยะ	18	4.3
น้ำท่วมขัง	6	1.4
รวม	419	100.0

ปัญหาทางกายภาพที่ผู้อาศัยในชุมชนแออัดกำลังประสบ และต้องการให้มีผู้เข้ามาแก้ไข โดยสามารถจำแนกได้เป็น 6 ปัญหา ดังนี้

- ปัญหาเรื่องน้ำในการอุปโภค และบริโภค ซึ่งพบว่ามีส่วนของผู้ตอบมากที่สุด เนื่องจากผู้อาศัยในชุมชนต้องซื้อน้ำประปาจากเอกชนในราคาที่สูง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61.1

- ปัญหาด้านการใช้ไฟฟ้า มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับปัญหาเรื่องน้ำ เพราะผู้อาศัยในชุมชนต้องซื้อไฟฟ้าจากเอกชนในราคาที่สูงกว่าราคาปกติ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14.6

- ปัญหาเรื่องถนน หรือทางเดินเข้าชุมชน เนื่องจากชุมชนแออัดบางแห่งทางเข้าชุมชนเป็นสะพานไม้เก่า ๆ ไม่ค่อยมั่นคง คิดเป็นร้อยละ 11.9

- ปัญหาน้ำในลำคลองสกปรก โดยเฉพาะในคลอง 1 บ้านเรือนที่อาศัยอยู่ริมคลองไม่สามารถใช้น้ำในคลองอุปโภค และบริโภคได้เหมือนในอดีต ทำให้ต้องซื้อน้ำจากเอกชนในราคาแพง คิดเป็นร้อยละ 6.7

- ปัญหาขยะส่งกลิ่นเหม็น คิดเป็นร้อยละ 4.3

- ปัญหาน้ำท่วมขัง เนื่องจากชุมชนแออัดหลายแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่าระดับถนนหลัก และถนนซอยมาก จึงทำให้มีการท่วมขังของน้ำตลอดทั้งปี ซึ่งได้ส่งกลิ่นเหม็น และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง คิดเป็นร้อยละ 1.4

6.2 ปัญหาทางสังคมที่ต้องการการแก้ไข (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ยาเสพติด	86	66.7
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน	28	21.7
การไล่ที่อยู่อาศัย	8	6.2
การลักขโมย	7	5.4
รวม	129	100.0

ปัญหาทางสังคมที่ผู้อาศัยในชุมชนแออัดต้องการให้มีผู้เข้ามาแก้ไข สามารถจำแนกได้เป็น 4 ปัญหา ดังนี้

- ปัญหาด้านยาเสพติด พบว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ต้องการให้หน่วยงานของรัฐ เข้ามาแก้ไขมากที่สุด เนื่องจากเป็นปัญหาที่ค่อนข้างรุนแรงในทุกชุมชนที่ศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของผู้ตอบ
- ปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดิน เป็นปัญหาที่มีผู้ตอบรองลงมาจากปัญหา ยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 21.7 เนื่องจากบางชุมชนได้แก่ ชุมชนนรมิต ผู้อยู่อาศัยอ้างว่าที่ดินที่เป็นที่ตั้ง ชุมชนว่าตนอาศัยอยู่เป็นที่ส่วนเกินของโฉนด และไม่มีเจ้าของ จึงพยายามเรียกร้องต่อ กรมที่ดิน เพื่อขอกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่อาศัยอยู่ เนื่องจากอาศัยอยู่มา กว่า 20 ปี
- ปัญหาการไล่ที่อยู่อาศัย พบในชุมชนที่มีการสร้างที่อยู่อาศัย บุกรุกที่ดินของเอกชน ได้แก่ ผู้อาศัยบางส่วนของชุมชนชอยสุขสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 6.2
- ปัญหาสุดท้าย คือปัญหาการลักขโมย คิดเป็นร้อยละ 5.4

6.3 หน่วยงาน หรือองค์กรที่เข้ามาช่วยเหลือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
1) หน่วยงาน / เจ้าหน้าที่ราชการ	73	17.9
- กรมประชาสงเคราะห์	(19)	(22.4)
- อำเภอคลองหลวง	(46)	(54.1)
- ผู้แทนราษฎร	(8)	(9.4)
2) องค์กรเอกชน	12	3.0
- มูลนิธิคุณหญิงสิริน	(8)	(9.4)
- บริษัทอิตาเลียน-ไทย	(4)	(4.7)
3) ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาช่วยเหลือ	322	79.1
รวม	407	100.0

จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เคยมีหน่วยงาน หรือองค์กรใดเข้ามาช่วยเหลือในชุมชนเลย คิดเป็นร้อยละ 79.1

และหน่วยงาน หรือองค์กรที่เคยเข้ามาช่วยเหลือผู้อาศัยในชุมชนแออัด พบว่ามี 2 หน่วยงานหลัก ๆ คือ หน่วยงานของราชการ และหน่วยงานของเอกชน

1) หน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการ คิดเป็นร้อยละ 17.9 ซึ่งหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ทางราชการที่เข้ามาช่วยเหลือผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดได้แก่

- อำนวยการคลองหลวง ช่วยเหลือในเรื่อง การกำจัดขยะ การสร้างถนนซอยเข้าชุมชน และการช่วยเหลือด้านยาและอาหารในช่วงที่เกิดอุทกภัย ปี พ.ศ.2538 ซึ่งพบมากที่สุดถึงร้อยละ 54.1
- กรมประชาสัมพันธ์ ช่วยเหลือในเรื่อง สงเคราะห์เรื่องค่าเล่าเรียนบุตร คิดเป็นร้อยละ 22.4
- ผู้แทนราษฎร ช่วยเหลือในเรื่อง ทางเดินเข้าชุมชนเป็นคอนกรีต คิดเป็นร้อยละ 9.4

2) องค์กรเอกชน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ซึ่งองค์กรเอกชนที่พบมี 2 องค์กรคือ

- มูลนิธิคุณหญิงสิมฉิม ช่วยเหลือในเรื่องการแจกของอุปโภคบริโภคให้กับชาวชุมชนแออัด คิดเป็นร้อยละ 9.4
- บริษัทิตาเลียน-ไทย ช่วยเหลือในเรื่องการเดินสายไฟฟ้าเข้าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 4.7

วิเคราะห์รวมในส่วนที่ 6

ปัญหาที่ผู้อาศัยในชุมชนความต้องการให้มีหน่วยงาน หรือองค์กรเข้ามาช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา สามารถจำแนกปัญหาได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ปัญหาทางกายภาพ ประกอบด้วย 6 ปัญหา ดังนี้

- 1.1 ปัญหาเรื่องน้ำในการอุปโภค และบริโภค เป็นปัญหาสำคัญที่สุดเพราะ ผู้อาศัยในชุมชนต้องซื้อน้ำประปาจากเอกชนในราคาที่สูง
- 1.2 ปัญหาการใช้ไฟฟ้า มีความสำคัญรองลงมา มีลักษณะเช่นเดียวกับปัญหาเรื่องน้ำ เพราะผู้อาศัยในชุมชนต้องซื้อไฟฟ้าจากเอกชนในราคาที่สูงกว่าราคาปกติ
- 1.3 ปัญหาเรื่องทางเข้าชุมชน เนื่องจากชุมชนแออัด เนื่องจากในชุมชนบางแห่งทางเข้าเป็นสะพานไม้เก่า ๆ ไม่มั่นคง
- 1.4 ปัญหาน้ำในคลองสกปรก ทำให้ผู้อาศัยอยู่ริมคลองไม่สามารถใช้น้ำในคลองอุปโภค และบริโภคได้
- 1.5 ปัญหาขยะส่งกลิ่นเหม็น

1.6 ปัญหาน้ำท่วมขัง เนื่องจากชุมชนแออัดหลายแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ ต่ำกว่า ทำให้มีการน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี กลิ่นเหม็น

2. ปัญหาทางสังคม ประกอบด้วย 4 ปัญหา ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านยาเสพติด

2.2 ปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดิน เนื่องจากชุมชนแออัดบางชุมชน ผู้อยู่อาศัยอ้างว่าที่ดินที่เป็นที่ตั้งชุมชน เป็นที่ดินส่วนเกินของโฉนด และไม่มีเจ้าของ จึงพยายามเรียกร้องต่อหน่วยงานราชการเพื่อขอกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่อาศัยอยู่ เช่นกรณีของชุมชนนิรมิตร

2.3 ปัญหาการไล่ที่อยู่อาศัย พบในชุมชนที่บุกรุกที่ดินของเอกชน เช่น ชุมชนชอยสุขสมบูรณ์

2.4 ปัญหาการลักขโมย

ในส่วนของหน่วยงาน หรือองค์กรที่เข้ามาให้ช่วยเหลือมี 2 องค์กรหลักที่เคยเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในชุมชนแออัด ได้แก่

1. องค์กรราชการ

- อำนวยการคลองหลวง
- กรมประชาสงเคราะห์
- ผู้แทนราษฎร

2) องค์กรเอกชน

- มูลนิธิคุณหญิงสิริน
- บริษัทอิตาเลียน-ไทย

ส่วนที่ 7 ทักษะต่อความเปลี่ยนแปลงของชุมชนและท้องถิ่น

7.1 การรับรู้ความเจริญของท้องถิ่นในทัศนะของชาวชุมชนแออัด

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
มีโรงงานอุตสาหกรรมมาก	65	18.1
มีคนเข้ามาอาศัยในท้องถิ่นมาก	41	11.4
พื้นที่เกษตรกรรมลดลง	6	1.7
การขยายสาธารณูปโภค	193	53.6
มีสิ่งก่อสร้างเพิ่มขึ้น พื้นที่ว่างลดลง	49	13.6
เห็นว่าท้องถิ่นยังไม่เจริญ	6	1.7
รวม	360	100.0

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีทัศนะการมองถึงความเจริญของท้องถิ่นที่อยู่ แตกต่าง กันออกไป แต่โดยส่วนใหญ่เห็นว่าความเจริญของท้องถิ่นดูได้จากการสร้าง และขยายระบบ สาธารณูปโภค โดยเฉพาะถนน คิดเป็นร้อยละ 53.6

รองลงมา การเพิ่มของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแหล่งงานที่สำคัญ คิดเป็น ร้อยละ 18.1

ร้อยละ 13.6 เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของอาคารบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญ

อีกร้อยละ 11.4 เห็นว่าการที่มียุคคนที่ย้ายเข้ามาอาศัยในท้องถิ่นมากบ่งบอกถึงความเจริญของท้องถิ่น

ส่วนที่เหลือเห็นว่าพื้นที่เกษตรกรรมลดลง บ่งบอกถึงความเจริญของท้องถิ่น นอกจากนั้น บางส่วนเห็นว่าท้องถิ่นที่ตนอยู่ยังไม่มี ความเจริญ เช่น ยังมีสภาพเป็นท้องทุ่ง , น้ำประปา ยังเข้าไม่ถึง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 1.7

7.2 แรงจูงใจที่ทำให้มีคนที่เข้ามาเช่ายังท้องถิ่นและอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ใกล้แหล่งงาน	308	85.6
กรุงเทพฯ หาที่อยู่ยาก	2	0.6
บริเวณชุมชนอยู่ใกล้แหล่งความเจริญ	18	5.0
การถูกละทิ้งที่อยู่อาศัยมาจากที่อื่น	6	1.7
เป็นที่ว่างไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน	13	3.6
เป็นแหล่งศาสนา	13	3.6
รวม	360	100.0

จากการสัมภาษณ์ทัศนคติของชาวชุมชนแออัดถึง แรงจูงใจที่ทำให้คนจำนวนมากเดินทางเข้ามาในท้องถิ่น และมาอาศัยในบริเวณที่เป็นชุมชนแออัด ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 85.6 ให้ทัศนะว่า เนื่องจากอยู่ใกล้ย่านอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแหล่งงาน

รองลงมา เห็นว่าบริเวณที่เป็นชุมชนแออัดมักอยู่ใกล้แหล่งความเจริญ คิดเป็นร้อยละ 5.0

ผู้ที่ให้ทัศนะว่าบริเวณชุมชนแออัด เป็นที่ว่างไม่ต้องเสียค่าเช่าที่อยู่อาศัยเนื่องจากเป็นที่ดินของทางราชการ และอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าบริเวณที่เป็นชุมชนเป็นแหล่งที่อยู่ของผู้นับถือศาสนาเดียวกัน คือ ศาสนาอิสลาม (ชุมชนแก้วนิมิตร) ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 3.6

ร้อยละ 1.7 เห็นว่าการถูกละทิ้งที่อยู่อาศัยมาจากที่อื่น จึงทำให้มีผู้เข้ามาอาศัยในชุมชนมาก

ที่เหลืออีกร้อยละ 0.6 เห็นว่ากรุงเทพมหานครมีความแออัด และหาที่อยู่อาศัยยากทำให้คนจำนวนมากต้องย้ายมาเข้ามา

7.3 ทักษะต่อช่วงเวลาที่ชุมชนที่อยู่อาศัยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง

	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
2535 - 2539	70	19.4
2530 - 2534	106	29.4
2525 - 2529	80	22.2
2520 - 2524	17	4.7
2515 - 2520	16	4.4
2510 - 2514	2	0.6
2505 - 2509	3	0.8
ไม่ทราบ	66	18.3
รวม	360	100.0

จากการสัมภาษณ์ผู้อาศัยในชุมชนแออัดถึงช่วงเวลาชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง โดยผู้วิจัยได้ชี้ในเรื่องของ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชน การย้ายถิ่นของคนจากถิ่นอื่น และการเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เห็นว่าในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2534 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.4

รองลงมาคือช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2529 คิดเป็นร้อยละ 22.2

และช่วงปี 2535 - 2539 คิดเป็นร้อยละ 19.4

ในจำนวนนี้มีร้อยละ 18.3 ที่ไม่ทราบว่าชุมชนที่อยู่เริ่มเปลี่ยนแปลงช่วงใด เนื่องจากเป็นผู้ที่เพิ่งจะเข้ามาอยู่ใหม่

วิเคราะห์รวมในส่วนที่ 7

การรับรู้ความเจริญของท้องถิ่นในทัศนะของชาวชุมชนแออัด มักมีความเห็นที่สอดคล้องกันพอสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ 4 ประเด็น ได้แก่

1. การสร้าง และขยายระบบสาธารณูปโภค โดยเฉพาะถนน
2. การเพิ่มของโรงงานอุตสาหกรรม
3. การเพิ่มขึ้นของอาคารบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ
4. พื้นที่เกษตรกรรมลดลง

แรงจูงใจที่ทำให้มีคนเช่ายังห้องดินและอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ผู้อาศัยในชุมชนแออัด ส่วนใหญ่ กว่า 4 ใน 5 ให้ทัศนะว่าเนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งงานอุตสาหกรรมจึงทำให้มีการอพยพของคน จากต่างถิ่นเข้ามามาก ระยะเวลาที่ชุมชนที่อยู่อาศัยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงคือในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2534 และช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2529 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง มากที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในแนวลึก

เป็นการนำข้อมูลในส่วนที่ 1 ถึงส่วนที่ 7 มาเชื่อมโยงและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ของข้อมูล ในเรื่องของรูปแบบของที่อยู่อาศัย และการบุกรุกที่ดินของผู้อาศัยในชุมชนแออัด ซึ่งหัวข้อที่ทำการ ศึกษาความสัมพันธ์มี ดังนี้

- 1) อาชีพ และระยะทางจากบ้านถึงแหล่งงาน
- 2) ดินที่อยู่เดิมของผู้ย้ายถิ่นและรูปแบบของที่อยู่อาศัย
- 3) อาชีพ และรูปแบบของที่อยู่อาศัย
- 4) รายได้ และรูปแบบของที่อยู่อาศัย
- 5) พื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน และรูปแบบของที่อยู่อาศัย
- 6) ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่อาศัย และรูปแบบของที่อยู่อาศัย
- 7) อาชีพ และเจ้าของที่ดินที่ถูกบุกรุก

2.1) ระยะทางจากบ้านถึงที่ทำงานและอาชีพ

อาชีพ	ทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรม	รับจ้าง ทั่วไป	เก็บ / ค้า ของเก่า	ค้าขาย	ทำงาน ราชการ	เกษตร กรรม	รวม
ระยะทางบ้าน-ที่ทำงาน							
ต่ำกว่า 1 กม.	43	11	-	12	3	3	72
1 - 2 กม.	54	18	14	1	12	-	99
3 - 4 กม.	30	-	-	-	8	-	38
5 - 6 กม.	8	-	5	-	3	-	16
7 - 8 กม.	-	-	-	-	-	-	0
8 - 9 กม.	-	-	-	-	-	-	0
10 กม. ขึ้นไป	-	-	7	-	-	-	7
ไม่แน่นอน	-	15	36	-	-	-	51
รวม	135	44	62	13	26	3	283

ผู้อาศัยในชุมชนแออัดที่ประกอบอาชีพมักไม่ค่อยมีความแตกต่างกันในเรื่องของระยะทางจากบ้านถึงแหล่งงานโดยส่วนใหญ่จะทำงานใกล้ ๆ บ้าน ยกเว้นอาชีพรับจ้าง และอาชีพค้าของเก่า ซึ่งมีระยะทางในการประกอบอาชีพที่ไม่แน่นอน ผู้ที่ประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรม จะมีระยะการในการเดินทางไปทำงานไม่เกิน 6 กิโลเมตร แต่แหล่งงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1-2 กิโลเมตร เช่นเดียวกับอาชีพที่ทำงานทางราชการ ซึ่งแหล่งงานราชการที่สำคัญที่พบได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายส่วนใหญ่จะทำการค้าขายในบริเวณบ้าน หรือภายในชุมชน เช่นเดียวกับผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในที่นี้คือการเลี้ยงสัตว์ ซึ่ง จะทำการกันคอกเลี้ยงภายในบริเวณบ้านของตน

2.2) ถิ่นที่อยู่เดิมของผู้ย้ายถิ่นและรูปแบบของที่อยู่อาศัย

รูปแบบที่อยู่อาศัย	ปลูกบ้านบนที่ดิน ของตนเอง	ปลูกบ้านโดย บุกรุกที่ดิน	เช่าที่ดิน ปลูกบ้าน	เช่าห้อง พักอาศัย	รวม
ผู้ย้ายถิ่นมาจาก					
ภาคเหนือ	1	-	-	5	6
ภาคอีสาน	-	3	-	11	14
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพ และ อ.คลองหลวง)	25	41	20	39	125
ภาคใต้	3	-	-	2	5
กรุงเทพมหานคร	1	36	58	2	97
ใน อ.คลองหลวง	3	16	10	-	29
รวม	33	96	88	59	276

ในเรื่องของการเข้ามาอยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยในชุมชนแออัด อำเภอ คลองหลวง พบว่า ผู้ที่มาจากจังหวัดในแถบภาคกลาง ซึ่งรวมถึงผู้ที่ย้ายมาจากในเขตกรุงเทพมหานคร และผู้ที่ย้ายที่อยู่ภายในอำเภอคลองหลวงมีการกระจายรูปแบบของที่อยู่อาศัยมากกว่าผู้ที่ย้ายมาจาก ภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้ที่ย้ายมาจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมาก่อน มักเช่าที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในขณะที่ผู้ที่ย้ายมาจากบริเวณอื่น ๆ ของอำเภอคลองหลวง มีการปลูก สร้างที่อยู่อาศัยโดยบุกรุกที่ดินผู้อื่นค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การถูกไล่ที่อยู่อาศัยจากที่อยู่เดิม ทำให้ต้องหาที่อยู่ใหม่บริเวณใกล้เคียง และเนื่องจากมีรายได้ค่อนข้างต่ำทำให้ต้องมีการบุกรุกที่ดินผู้อื่น สำหรับผู้ที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในแถบภาคกลางไม่รวมกรุงเทพฯ และผู้ที่ย้ายถิ่นอยู่ใน อ.คลองหลวงนั้น มีการเข้ามาบุกรุกที่ดินผู้อื่นมากที่สุดกว่าทุกภูมิภาค ในขณะที่ผู้ที่มาจากภาคเหนือและภาคอีสานมีการ กระจายของรูปแบบของที่อยู่อาศัยไม่มากนัก มีแนวโน้มของการเข้ามาเช่าห้องพักอาศัยมากของผู้ที่ย้าย เข้ามาจากภูมิภาคนี้ และสำหรับผู้ที่มาจากทางภาคใต้ พบว่ามีการเข้ามาอยู่อาศัย 2 ลักษณะคือปลูก บ้านบนที่ดินของตนเอง และเช่าห้องอาศัย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง พบมากใน ชุมชนแก้วนิมิตร ซึ่งเป็นชุมชนของชาวมุสลิม

2.3) อาชีพและรูปแบบของที่อยู่อาศัย

อาชีพ	รูปแบบที่อยู่อาศัย	ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเอง	ปลูกบ้านบุกรุกที่ดิน	เช่าที่ดินปลูกบ้าน	เช่าห้องพักอาศัย	รวม
ทำโรงงานอุตสาหกรรม		3	42	37	53	135
รับจ้างทั่วไป		1	28	12	3	44
เก็บ / ค้าของเก่า		-	43	19	-	62
ค้าขาย		3	6	4	-	13
ทำงานราชการ		18	2	5	1	26
เกษตรกรรม		1	-	2	-	3
ไม่ได้ประกอบอาชีพ		19	36	20	2	77
รวม		45	157	99	59	360

ในเรื่องของอาชีพและรูปแบบของที่อยู่อาศัยนั้นพบว่า ผู้ที่เช่าที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัยมีความหลากหลายของอาชีพค่อนข้างมากและพบว่ามีทุกอาชีพที่ทำการศึกษานี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ที่ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเองก็ค่อนข้างมีความหลากหลายของอาชีพที่ทำ เช่น โดยส่วนใหญ่แล้วมักประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างหรือข้าราชการในหน่วยงานราชการหากไม่นับผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ ส่วนผู้ที่ปลูกบ้านโดยบุกรุกที่ดินผู้อื่นนั้นมีแนวโน้มในการประกอบอาชีพทำงานในโรงงาน , รับจ้างทั่วไป , เก็บของเก่า และค้าขาย ซึ่งส่วนใหญ่ของผู้ที่อยู่อาศัยในประเภทนี้ มักทำอาชีพเก็บของเก่าและอุตสาหกรรมค่อนข้างสูง และสำหรับผู้ที่เช่าห้องพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม และมีการกระจายด้านอาชีพค่อนข้างน้อย

2.4) รายได้และรูปแบบของที่อยู่อาศัย

รายได้	รูปแบบที่อยู่อาศัย ปลูกบ้านบนที่ดิน ของตนเอง	ปลูกบ้าน บุกรุกที่ดิน	เช่าที่ดิน ปลูกบ้าน	เช่าห้อง พักอาศัย	รวม
ต่ำกว่า 2,000	-	31	24	-	55
2,001 - 3,000	-	17	20	-	37
3,001 - 4,000	-	39	24	19	82
4,001 - 5,000	-	32	25	27	84
5,001 - 6,000	-	27	-	4	31
6,001 - 7,000	-	4	-	2	6
7,001 - 8,000	12	6	-	3	21
8,001 - 9,000	-	-	-	-	0
9,001 - 10,000	7	-	-	2	9
10,001 ขึ้นไป	26	1	6	2	35
รวม	45	157	99	59	360

ในเรื่องของระดับรายได้และรูปแบบของที่อยู่อาศัย จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ ระดับรายได้จะมีส่วนบ่งบอกถึงรูปแบบของที่อยู่อาศัยในแต่ละประเภทโดยในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยมากหรือต่ำกว่า 5,500 บาทต่อเดือน (ดูจาก ข้อ 2.1 บทที่ 2) มีแนวโน้มในการบุกรุกที่ดินผู้อื่น และเช่าที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัยมาก เนื่องจากระดับรายได้ที่ต่ำทำให้ไม่สามารถซื้อหาที่อยู่อาศัยได้ ในกลุ่มที่บุกรุกที่ดินส่วนใหญ่จะมีระดับรายได้ประมาณ 3,001-4,000 บาทต่อเดือน ใกล้เคียงกับในกลุ่มผู้เช่าที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัยแต่การกระจายรายได้ค่อนข้างน้อยกว่ากลุ่มที่บุกรุกและมีสัดส่วนของระดับรายได้ค่อนข้างใกล้เคียงกันคืออยู่ในช่วงต่ำกว่า 2,000 บาท - 5,000 บาท สำหรับผู้เช่าห้องพักอาศัยมีการกระจายของระดับรายได้ค่อนข้างมาก คือ ตั้งแต่ 3,000 บาท ขึ้นไป โดยรายได้ส่วนใหญ่ของผู้เช่าห้องพัก จะอยู่ประมาณ 4,001-5,000 บาทต่อเดือน และสำหรับผู้ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเองมักจะมีรายได้สูงกว่าใน 3 กลุ่มแรกโดยส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 10,001 บาทขึ้นไป ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า รายได้มีผลต่อลักษณะของที่อยู่อาศัย

2.5) พื้นที่ใช้สอยและรูปแบบของที่อยู่อาศัย

พื้นที่ใช้สอย	รูปแบบที่อยู่อาศัย	ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเอง	ปลูกบ้านโดยบุกรุกที่ดินผู้อื่น	เช่าที่ดินปลูกบ้าน	เช่าห้องพักอาศัย	รวม
ต่ำกว่า 10 ตารางเมตร	-	-	1	-	7	8
11 - 20 ตารางเมตร	-	-	14	2	41	57
21 - 30 ตารางเมตร	-	-	44	16	11	71
31 - 40 ตารางเมตร	2	2	64	25	-	91
41 - 50 ตารางเมตร	1	1	26	19	-	46
มากกว่า 50 ตารางเมตร	42	42	8	37	-	87
รวม		45	157	99	59	360

ความสัมพันธ์ของพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน และรูปแบบของที่อยู่อาศัย มักจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของขนาดพื้นที่ใช้สอยโดยขึ้นอยู่กับประเภทของที่อยู่อาศัย โดยผู้ที่ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเองมักมีแนวโน้มของพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านมากกว่า 30 ตารางเมตร โดยส่วนใหญ่จะมีเนื้อที่ใช้สอย 50 ตารางเมตรขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีที่ดินของตนเองมักจะปลูกบ้านที่มีขนาดพื้นที่มาก ต่างกับที่อยู่อาศัยประเภทห้องเช่า จะมีพื้นที่ไม่เกิน 30 ตารางเมตร แต่โดยส่วนใหญ่พื้นที่ที่เป็นห้องเช่าจะมีขนาด 11-20 ตารางเมตร ซึ่งค่อนข้างคับแคบ สำหรับที่อยู่อาศัยที่บุกรุกที่ดินผู้อื่น และเช่าที่ดินปลูกบ้านนั้น มักมีความแตกต่างกันในเรื่องของขนาดพื้นที่ใช้สอย โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่สร้างโดยบุกรุกที่ดินผู้อื่นจะมีความหลากหลายในด้านขนาด ตั้งแต่ต่ำกว่า 10 ตารางเมตรไปจนถึงมากกว่า 50 ตารางเมตร แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีพื้นที่ใช้สอยประมาณ 31-40 ตารางเมตร ในขณะที่ผู้เช่าที่ดินปลูกบ้าน มักจะมีเนื้อที่ใช้สอยบริเวณบ้านมากกว่า 50 ตารางเมตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความมั่นคงในที่อยู่อาศัยจะมีมากกว่าที่อยู่อาศัยที่บุกรุกที่ดินผู้อื่น

2.6) ระยะเวลาของการเข้ามาอยู่ในชุมชน และรูปแบบของที่อยู่อาศัย

รูปแบบที่อยู่อาศัย	ปลูกบ้านบนที่ดิน ของตนเอง	ปลูกบ้านโดย บุกรุกที่ดินผู้อื่น	เช่าที่ดิน ปลูกบ้าน	เช่าห้อง พักอาศัย	รวม
ปีที่เริ่มเข้ามาอยู่อาศัย					
น้อยกว่า 1 ปี (พ.ศ. 2540)	-	1	-	18	19
1 - 5 ปี (พ.ศ.2535 - 2539)	-	20	1	33	54
6 - 10 ปี (พ.ศ.2530 - 2534)	3	26	11	7	47
11 - 15 ปี (พ.ศ.2525 - 2529)	-	14	10	1	25
16 - 20 ปี (พ.ศ.2520 - 2524)	7	18	13	-	38
21 - 25 ปี (พ.ศ.2515 - 2519)	7	12	6	-	25
26 - 30 ปี (พ.ศ.2510 - 2514)	11	5	-	-	16
31 - 35 ปี (พ.ศ.2505 - 2509)	2	-	5	-	7
36 - 40 ปี (พ.ศ.2500 - 2504)	1	-	15	-	16
มากกว่า 40 ปี (ก่อนปีพ.ศ.2500)	2	-	27	-	29
รวม	33	96	88	59	276

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของการเข้ามาอยู่ในชุมชน และรูปแบบของที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ที่ปลูกบ้านบนที่ดินของตนเองมีลักษณะของการเข้ามาอยู่อาศัยมากกว่า 16 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่มีผู้เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนของคนกลุ่มนี้มากที่สุดคือในช่วง 26-30 ปี ก่อนหรือในราวปี พ.ศ. 2510-2514 ในขณะที่กลุ่มที่บุกรุกที่ดินผู้อื่น เริ่มเข้ามาอาศัยในชุมชน ไม่นเกิน 30 ปี และระยะเวลาที่มีผู้เข้ามาอยู่อาศัยมากคือ ในช่วง 6 - 10 ปีที่ผ่านมา หรือในราวปี พ.ศ. 2530-2534 อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่มีการบุกรุกที่ดินมากที่สุด ในกลุ่มผู้เช่าที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัยมักมีการกระจวนในเรื่องของระยะเวลา มากกว่ากลุ่มอื่น คือเริ่มมีผู้เข้ามาเช่าที่ดินปลูกบ้านกันมามากกว่า 40 ปี ระยะเวลาที่มีผู้เข้ามาเช่า

ที่ดินมากอาจแบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือช่วง 6 - 20 ปี ก่อนหรือในราวปี พ.ศ. 2520-2534 และช่วง 36 ปี ขึ้นไปหรือก่อนปี พ.ศ. 2504 และสำหรับผู้ที่เช่าห้องพักอาศัยนั้น จะมีผู้เข้ามาอาศัยในช่วงไม่เกิน 15 ปีที่ผ่านมา โดยช่วง 1-5 ปีที่ผ่านมา มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาเช่าพักอาศัยมากที่สุด

กล่าวโดยรวมแล้ว ระยะเวลาที่มีผู้เข้ามาอยู่อาศัยจะมีความสัมพันธ์ รูปแบบของรูปแบบของที่อยู่อาศัย ผู้ที่เข้ามาอยู่ก่อนจะมีโอกาสเลือกที่อยู่อาศัยได้มากกว่าเนื่องจากราคาที่ดินยังไม่แพง และความหนาแน่นของพื้นที่ยังไม่มากในขณะที่ผู้เข้ามาาระยะหลัง ย่อมมีโอกาสในการเลือกที่อยู่ได้น้อยกว่า เพราะราคาที่ดินสูงและที่อยู่อาศัยเริ่มหนาแน่นขึ้นทำให้ต้องบุกกรุกพื้นที่สาธารณะหรือที่ว่าง หรือต้องอาศัยห้องเช่า

2.7) อาชีพ และเจ้าของที่ดินที่ถูกบุกกรุก

อาชีพ	เจ้าของที่ดินที่ถูกบุกกรุก	เอกชน	กรมชลประทาน	ทางหลวงจังหวัด	ที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	ไม่ทราบเจ้าของ	รวม
ทำโรงงานอุตสาหกรรม	6	30	1	5	-	42	
รับจ้างทั่วไป	4	23	-	1	2	30	
เก็บ / ค้าของเก่า	1	18	4	14	6	43	
ค้าขาย	-	6	-	-	-	6	
ทำงานราชการ	-	-	-	-	-	0	
เกษตรกรรม	-	-	-	-	-	0	
รวม	11	77	5	20	8	121	

จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ที่บุกกรุกที่ดินกับที่ดินที่ถูกบุกกรุกจำนวน 121 ราย พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและผู้ประกอบอาชีพค้าหรือเก็บของเก่า เป็นกลุ่มอาชีพที่มีการบุกกรุกที่ดินมากที่สุด โดยเฉพาะที่ดินบริเวณริมคลองชลประทาน คลองหนึ่ง ผู้บุกกรุกที่ดินดังกล่าวส่วนใหญ่ ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในขณะที่ที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และที่ริมถนนทางหลวงจังหวัดมักจะถูกบุกกรุกจากกลุ่มผู้เก็บ/ค้าของเก่าในขณะที่ที่ดินที่เป็นของเอกชนรายย่อยก็ถูกบุกกรุกเช่นกันโดยเฉพาะบริเวณ ต.คลองสอง กลุ่มที่บุก

รุกที่ดินเอกชน คือกลุ่มที่ถูกละทิ้งที่อยู่อาศัยจากบริเวณวัดพระธรรมกายทั้งหมดผู้บุกรุกที่เอกชนเหล่านี้มักจะประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่